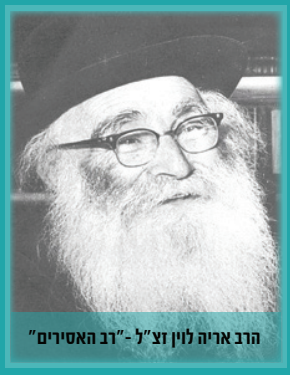
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 183 | ט' אלול תש"פ

פרשת כי תצא

דרך חיים

בהפטרה אומר הנביא "ברגע קטן עזבתיך", מהו אותו ה"רגע" המדובר? פשוטם של דברים שכל הסבל והגלות, כוס התרעלה שכנסת ישראל שתתה, כולם נחשבים כרגע אצל הקב"ה.

ר' יהונתן אייבשיץ בספרו 'אהבת יהונתן' מביא את דברי חכמים (ברכות ז.): "דתניא: ואל זועם בכל יום. וכמה זעמו? - רגע. וכמה רגע? - אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמנה מאות ושמנים ושמנה בשעה, וזו היא רגע, ואין כל בריה יכולה לכוין אותה שעה, חוץ מבלעם הרשע, דכתיב ביה: ויודע דעת עליון. השתא דעת בהמתו לא הוה ידע - דעת עליון הוה ידע? אלא: מלמד, שהיה יודע לכוין אותה שעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה. והיינו דאמר להו נביא לישראל: עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב וגו'. מאי למען דעת צדקות ה'? אמר רבי אלעזר: אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע, שאלמלי כעסתי - לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט; והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק: מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה', מלמד, שכל אותן הימים לא זעם. וכמה זעמו? - רגע. וכמה רגע? - אמר רבי אבין ואיתימא רבי אבינא: רגע כמימריה. ומנא לן דרגע רתח? - שנאמר: כי רגע באפו חיים ברצונו. ואי בעית אימא, מהכא: חבי כמעט רגע עד יעבר זעם". מחד כתוב "אל זועם בכל יום" ומאידך מוסבר שבאותם ימי לא זעם. הגמרא דנה מהו שיעור רגע ואומרת שהוא "רגע כמימריה" - כאמירתו, מכאן שיש לזה שיעור, אך לפני כן נראה מהגמרא שאין שיעור לאותו רגע. לפי דעת התוספות כוונת "כמימריה" הוא כזמן אמירת 'כלם', ובודאי כוונת אותו רשע הייתה לקללם קללה נמרצת ורבה ולא מעטה כזו.

מיישב ר' יהונתן שהנהגת הקב"ה היא שהוא זועם בכל יום, שיש שותפות מתמדת למידת הדין עם מידת הרחמים. עיקר מטרת הבריאה היא ש"עולם חסד יבנה", אלא שכדי שלא יהיה נהמא דכיסופא, בושה על מתנת החינם שאנו מקבלים בחסדו יתברך, שיתף הקב"ה מידת הדין במידת רחמיו כדי שנזכה רק על פי מעשינו בדין ובמשפט. אבל אם תתבטל מידת הדין מתחייב שלא ייענשו הרשעים על חטאיהם, ולא תהיה בחירה כלל, וממילא כדי לאזן את ההנהגה יש צורך ב"אל זעם בכל יום". זעם ה' הוא רגע, ישנו רגע קטן וישנו רגע גדול, כלשון הפייטן "השעות מתחלקות לרגעים והרגעים לרגעים", כלומר קטנים עוד יותר. בלעם כיוון לקלל את ישראל קללות נמרצות, ואם הייתה הנהגת הרגע כדרכה בכל ימות השנה הוא היה מספיק לעשות ככל העולה על רוחו. אבל הקב"ה הפך את קללותיו לברכה במה שנתן רסן וחכה לתוך פיו, ועוד הוסיף הקב"ה מידת חסד במה שלא זעם באותו היום אלא רגע קטן בלבד. אמנם הביטול הזה של מידת הדין בפני מידת החסד הוא עצמו מגביר את החטאים, ולכן נתן בלעם את העצה להכשיל את

המשך בעמוד הבא

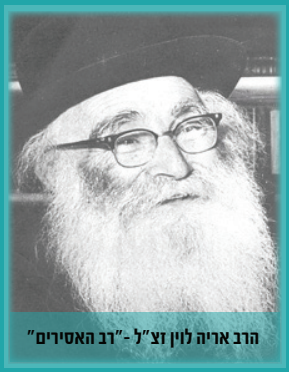
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

ישראל בבנות מדין, שהוא היה חטא בעריות שמקורו מצד כח החסד של הטומאה.

המצב של הפיכת הקללה לברכה וקיצור הקללה גרמה לאמירת 'כלם' בחילוף אותיות - 'מלך', ואותה הקללה התקיימה בגלות -"אתן להם מלך באפי". זו כוונת ההפטרה "ברגע קטן עזבתיך", אותו הרגע שאמנם היה קטן אך מוכרח היה לנהוג גם באותו היום בכדי שלא לבטל את מידת הדין מן העולם, הוא אשר גרם את חובת הגלות לישראל. אמנם "ברחמים גדולים אקבצך... ובחסד עולם רחמתיך אמר גאלך ה'".

שבת שלום!

העלון מוקדש לרפואת
מעיין רינה בת אלישבע

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

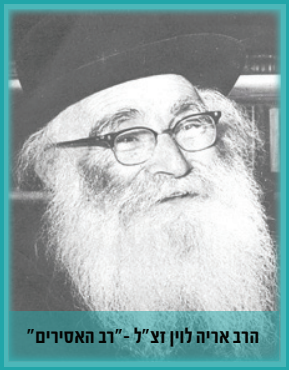
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

בדרכו של אביו, גם ר' רפאל לוין מומחה היה בלמצוא מסילות לליבם של אנשים שבורי לב, לעודדם ולשמחם. הוא כיבד כל אדם באשר הוא, מבלי להסתכל על מעמדו או מצבו הנפשי והגופני.

מסופר כי פעם פנה אליו אדם שהיה מעורער בנפשו והחל לומר ראשי תבות שונים על המילים 'שחרית'. כשר' רפאל אינו גומר להתפעל מהווארטים הנפלאים ששמע, וכמובן הודה לו על כך שוב ושוב. לאחר כמה שבועות כשראהו ר' רפאל מרחוק קרא לעברו בחיוך גדול "שחרית, שחרית" כדי לשמחו ולעודדו, ולהראות לו כי הווארטים שמורים בקרבו. אכן גרם הדבר קורת רוח ושמחה מרובה לאיש.

פעם הזדמן ליד ביתו של ר' רפאל קבצן מוזנח שהיה נתון במרה שחורה, הכל התרחקו מסביבתו עקב הצחנה שנדפה ממנו. אולם ר' רפאל לא נרתע, ניגש אליו בלבביות ולחץ את ידו בחום במשך דקות ארוכות, כשהוא אומר לו: "הא! כה חמה היא ידך ומחממת את ליבי, יד מחשמלת יש לך!". כשאז, להפתעת כולם, עלה לראשונה חיוך על פניו של האיש האומלל.

כך היו כל מחשבותיו של ר' רפאל נתונות ודרוכות למטרה אחת ויחידה - כיצד יוכל לכבד כל אדם ולחזק את ליבם של שבורי לב ושפלי מעמד.

(דרך אבות עמוד רב)

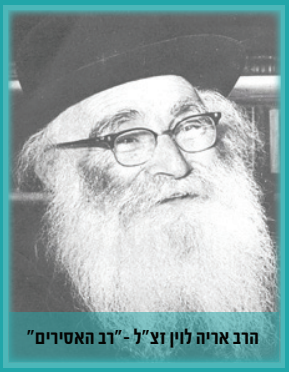
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

לאחר שסיימנו לעסוק בסדר היום ותפילותיו, בעזרת ה' נחל לעסוק בדיני ברכות. אמרו חכמים בגמרא (ברכות לה) "תנו רבנן אסור לו לאדם שיהנה מן העוה"ז בלא ברכה, וכל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה מעל וכו' וכאילו נהנה מקדשי שמים וכו', ואמר רב חנינא בר פפא כל הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל שנאמר (משלי כ"ח) 'גוזל אביו (זה הקדוש ברוך הוא) ואמו (זה כנסת ישראל) ואומר אין פשע (לפי שהוא מיקל רואים האחרים ולמדין ממנו לעשות כן, לכך) חבר הוא לאיש משחית', חבר הוא לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים (שחטא והחטיא את ישראל כך הוא חוטא ומחטיא)".

מכאן אנו למדים כמה יש להיזהר מליהנות מכל דבר שהוא בלא הקדמת הברכה הראויה לו.

עוד אמרו שם "רבי לוי רמי כתיב "לה' הארץ ומלאה" וכתיב "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם", לא קשיא כאן קודם ברכה וכאן אחר ברכה". הסתירה בין "לה' הארץ" ל"הארץ נתן לבני אדם" באה לפתרונה בשלמותה, משום שכפי שמבאר הרבי מקאצק הארץ נתן לבני האדם - לעשות ממנה שמים, וזאת בעזרת הברכה שאנו מברכים טרם ההנאה. מכח זה אומרת הגמרא שאדם שלא יודע כיצד לברך צריך להקפיד ללמוד את הלכות ברכות הנהנין כדי שלא יבוא לידי מעילה בלקיחת מה ששייך לה', כלשון הריטב"א ז"ל (ריש הלכות ברכות) "לכן תחילת כל דבר ראוי אדם ללמוד וללמד לבניו ותלמידיו סדר ברכות כדי שלא יבואו לידי מעילה, וישחיתו ויתעיבו עלילה, מפני שזה דבר חמור מאד".

ברכת הנהנין שייכת בין באכילה, בין בשתייה, בין בהרחה, וישנו חילוק ביניהם שעל אכילה ושתייה כשיעור מברכים גם ברכה אחרונה, ואילו על הריח ישנה ברכה ראשונה בלבד. ויש לברך על כל דבר את הברכה הראויה שלו, כלשון הגמרא (ברכות מ.) "אמר קרא "ברוך ה' יום יום", וכי ביום מברכין אותו ובלילה אין מברכין אותו? אלא לומר לך- כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו, הכא נמי כל מין ומין תן לו מעין ברכותיו". העולה מכל האמור שעל כולנו לדעת את הלכות ברכות על בוריין, וכך נזכה לעשות מהארץ שמיים.

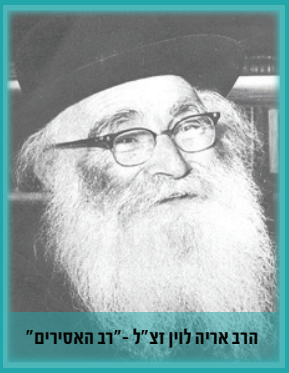
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת
עם הרב חיים אידלס

שאלה | שלום הרב, מה יש לברך על לחם העשוי מחטים שגודלו במצע מנותק?

תשובה | זוהי שאלה מעשית מאד כיום. באותה המידה יש לשאלה לגבי ברכת "בורא פרי האדמה" על ירקות הגדלים במצע מנותק, כירקות עלים וכדומה. דעת החיי אדם (כלל נא) היא שכל דבר שגדל בעציץ שאינו נקוב לא נחשב כגדל מן הארץ, וממילא לא ניתן יהיה לברך על הלחם הנעשה ממנו "המוציא לחם מן הארץ", שאין שייך בו "מן הארץ", ולכן נברך עליו "בורא מיני מזונות". וסמך את דבריו על דברי הירושלמי (כלאים ז ו).

נוסיף עוד את דברי המהר"ל מפראג (נתיב העבודה פרק טז) שמבאר בעמקות את ההבדל שבין 'אדמה' ל'ארץ', ש'אדמה' פירושה אותו הרגב התלוש מהארץ שהיא כלל הקרקע.

אמנם השדי חמד (מערכת כ"ף סי' ק- כללים) מפלפל מאד בדברי הירושלמי הנזכר ומסיק מדבריו שלא כהבנת החיי אדם, וכתב שכוונת הירושלמי שיש לברך גם על פת שכזו "המוציא לחם מן הארץ" וברכת המזון לבסוף. וכדעתו כתב גם האגלי טל (דש ד).

ולהלכה אנו פוסקים כדברי השד"ח והאגל"ט, וכן פסק מרן הגרע"י ביביע אומר לגבי אכילת מרור מחסה שגדלה בעציץ שאינו נקוב (מצע מנותק) שיש לברך עליה "בורא פרי האדמה" לכתחילה, וממילא גם לגבי הלחם הנ"ל תהיה הברכה "המוציא" כברכה על לחם חיטה מגידול רגיל, וכן פסק מרן השבט הלוי באריכות.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il